

ХТО ТУТ ГАСПАДАР?

Карэспандэнт «МС» высвятляла, з якімі цяжжасцямі даводзіцца сутыкацца пры добраўпарадкаванні могілак у сельскай мясцовасці

У АГРАГАРАДКУ Лясная грамадзянскія могілкі знаходзяцца амаль у цэнтры населенага пункта. І калі б не крыжы і помнікі, можна было б прыняць гэта месца за парк. Кажуць, што тут пахаваны яшчэ салдаты рускай арміі, якія загінулі падчас бітвы са шведамі ў 1708 годзе. Пра той легендарны бой нагадвае гранітная стэла 1908 года. Некалькі гадоў таму вандалы знялі з яе металічныя крыжы. Замест іх Лапаціцкі сельвыканкам устанавіў новыя — мармуровыя. І паставіў з гэтага ж матэрыялу невялічкія слупы замест цагляных, якія амаль рассыпаліся.

КЛОПАТНАЯ ГАСПАДАРКА

Наогул на тэрыторыі сельсавета 16 могілак. Нагляд за імі адымае добры кавалак часу, а галоўнае, патрабуе грошай. **Старшыня сельсавета Сцяпан БАЙЦОЎ** перажывае, што ў свой час не паспеў перадаць іх на баланс камунальнай каў. Дакладней, не знайшлося грошай, каб навесці парадак з дакументацыяй. Няма іх і зараз. Для таго каб усё ўзаконіць, спатрэбіцца не менш за 500 рублёў на кожны могілкі. Дзе ўзяць такія сродкі? (Для параўнання: летась на знос састарэлых будынкаў сельсавет атрымаў усяго 200 рублёў.)

За апошнія гады мясцовыя ўлады правялі цэлую даследчую работу, каб падлічыць усе пахаванні. Гэтага патрабуе закон аб рэгістры насельніцтва, які ўступіў у дзеянне ў ліпені 2013 года.

“ Для сельскіх могілак павінна быць асобная нарматыўная база, дзе былі б улічаны ўсе нюансы, якія не сустракаюцца ў гарадскіх умовах.

— У горадзе такі ўлік дазволіў навесці парадак, але сельскія могілкі — гэта зусім іншае, і нас з горадам параўноўваць нельга, — кажа Сцяпан Байцоў. — Па сутнасці, для нагляду за сельскімі могілкамі патрэбны асобны чалавек. Самыя аддаленыя ад Лапацічаў пахаванні знаходзяцца на адлегласці 16 кіламетраў. Як прасачыць, што там у дадзены момант ніхто нікога не хавае? У нас два населеныя пункты былі ліквідаваны ў сувязі з наступствамі аварыі на ЧАЭС — Чырвоная Слабада і Кашалёў. Але на могілках гэтых вёсак дагэтуль робяць пахаванні, прычым часта ўпотаі, без папярэджання ўлад. І гэта пры тым, што ўсюды вісяць аб'явы, што трэба спачатку папярэдзіць сельсавет. Нехта звяртаецца, але не ўсе. У горадзе такія варыянты нават не разглядаюцца. А мы павінны кожны на сваім месцы шукаць

нейкае выйсце. Пракантраляваць гэта проста немагчыма.

Па сутнасці, сельскія могілкі — гэта гектар зямлі з лесам, дзе шмат старых пахаванняў, часта наогул без крыжоў і іншых апазнавальных знакаў. Але і яны павінны быць неяк пазначаны. Сцяпан Байцоў дэ-

«Пахавальная» матэматыка.

манструе схему пахаванняў, дзе кожнае пазначана квадратам з лічбай. Уражанне такое, што кожны як хацеў, так і хаваў. У выніку атрымалася нешта незразумелае, хаатычнае. Да «карты» прыкладаецца спіс, дзе насупраць парадака нумара стаіць прозвішча, але часцей проста сціплы крыж. Бо, паўтаруся, невядома, хто там пахаваны.

— Гэта даныя на май 2016 года, — удакладняе кіраўнік мясцовай улады. — Перапіс рабілі ўсім сельсаветам, нам дапамагалі школы і ўстановы культуры. Усе гэтыя звесткі былі занесены ў спецыяльны рэспубліканскі рэестр. А нядаўна прыйшлі ўказанні, каб мы ўсё перарабілі з папраўкай на 2013 год. Зноў трэба заказаваць спецыяльныя кнігі і брацца за справу. А галоўнае, не растлумачылі, — навошта? Для сельскіх могілак павінна быць

Хто тут пахаваны — невядома.

асобная нарматыўная база, дзе былі б улічаны ўсе нюансы, якія не сустракаюцца ў гарадскіх умовах. Тады і людзі ведалі б, што калі яны не прыйдуць у сельсавет і не папярэдзіць, дзе збіраюцца хаваць сваіх родных, то будуць несці адказнасць. І было б лепш, калі б гэты працэс кантралявалі не сельсаветы, а камунальныя службы — ЖКГ. Зараз вось трэба могілкі прывесці ў парадак да Радаўніцы — аварыйныя дрэвы знесці, смецце прыбраць, агароджу падмантаваць. Камунальнікам было б прасцей гэта рабіць, падобнымі справамі яны займаюцца пастаянна. У іх ёсць і спецыяльная тэхніка, і інвентар, і людзі. А што можам мы, калі на ўвесь сельсавет толькі я ды кіраўнік спраў?

АБЯЗЛІЧАНАЯ ПАМЯЦЬ

Едзем на бліжня могілкі ў вёску Пацяраеўку. Дарога ідзе па ўскрайку лесу. Колькі гадоў гэтаму жалобнаму месцу, можна толькі здагадавацца. Іржавыя металічныя крыжы без апазнавальных знакаў, струхлылыя ад часу драўляныя слупы, ад якіх адваліліся гарызантальныя перакладзіны, гранітныя помнікі з тварамі памерлых — усё тут даўным-даўно перамяшалася. Вакол могілак цягнецца драў-

ляная агароджа. Без фарбы яна хутка страціць выгляд, але пакуль грошай на гэта ў сельвыканкама няма.

Для збору смецця зроблена асобная пляцоўка. Але Сцяпан Байцоў не вельмі спадзяецца, што яна ўсімі будзе выкарыстана па прызначэнні. Хутчэй за ўсё, смецце зноў прыйдзецца шукаць па лесе.

Народ часта хавае пажоўкную траву і старыя вянкы дзесьці па суседстве — на закінутых пахаваннях. У будны дзень ахвотных навесці парадак на могілках няшмат. Здалёк заўважаем жанчыну і маладога чалавека, якія шчыруюць з граблямі і мятлой.

“ Два населеныя пункты былі ліквідаваны ў сувязі з наступствамі аварыі на ЧАЭС — Чырвоная Слабада і Кашалёў. Але на могілках гэтых вёсак дагэтуль робяць пахаванні, прычым часта ўпотаі, без папярэджання ўлад.

— Могілкі старадаўнія, асабліва калі прайсці крыху далей, — махае рукой углыб лесу Надзея Ісакаўна. — Тут пахаваны мае бацькі, дзве сястры і нават дзед. Ён памёр, калі мяне яшчэ на свеце не было. Вось разам з унукам Сяргеем прыйшлі прыбрацца. Пакуль ёсць магчымасць, самай хочацца гэта рабіць. Гэта ж мой абавязак.

Цікаўлюся, а чаму ні на адным з крыжоў няма таблічак з прозвішчамі. Жанчына паціскае плячыма: маўляў, а навошта, я ж і так ведаю, хто дзе. Унук кажа, што ўжо падумае, каб зрабіць пахаванні пазнавальнымі. Але, кажа, спачатку грошы трэба сабраць на помнікі. Сціпляя таблічка — гэта не тое... І мяркуючы па іншых неапазнаных крыжах, так думаюць многія...

Нелі ЗІГУЛЯ.

МЕРКАВАННІ

СПРАВА ПАМЯЦІ

Радаўніца — асаблівае для праваслаўных вернікаў свята, калі памінаюць нябожчыкаў. Сама назва заклікае не сумаваць, а радавацца іх пераходу ў вечнае жыццё. Нездарма ў народзе кажуць: «На Радаўніцу да абеду пашуць, па абедзе плачуць, а к вечару скачуць». У гэты дзень беларусы абавязкова завітаюць на могілкі, прыбярэць іх, пакінуць на магіле асвечанае яйка. Напярэдадні свята актуальным становіцца пытанне: хто павінен даглядаць могілкі — камунальныя службы, сельвыканкамы або сваякі памерлых?

Марыя АФАНАСЕНКА, дэпутат Брэсцкага абласнога Савета:

— Цяпер я жыву ў Брэсцкай вобласці, а з 1994 па 2000 год жыла ў Гомельскай. У Гомельскай вобласці ўспамінаюць блізкіх, якія памерлі, на Радаўніцу. У Брэсцкай прынята наведваць могілкі на Вялікдзень. Перад гэтым святам родныя прыбіраюць магілы, упрыгожваюць іх, тут вельмі трапяткое стаўленне да нябожчыкаў. У апошні час месцы пахавання сталі зонай адказнасці камунальных службаў. Установа кантэйнераў, вывоз смецця, знос аварыйных дрэў — гэта, на мой погляд, абавязак ЖКГ. Чысціня, добраўпарадкаванне могілак — задача родных. У рэгіёне, дзе я працую дырэктарам школы, мы сутыкнуліся з праблемай, што частка могілак застаецца недагледжанай. Над магіламі памерлых настаўнікаў, работнікаў школы наш калектыў узяў шэфства. Мы перад Вялікднем, на Дзяды іх прыбіраем. Да мяне, як дэпутата, аднойчы звярталіся жыхары двух сельсаветаў, калі паваленыя дрэвы пашкодзілі могілкі. Мы папрасілі дапамогі ў ЖКГ, і яны прыбралі і гэтыя паваленыя, і іншыя аварыйныя дрэвы.

Мікалай КАНАПАКА, дырэктар УП «Чэрвеньская ЖКГ»:

— У нашым горадзе ёсць супрацоўнік, адказны за могілкі (могілак за намі замацавана тое), — наглядчык. Прыборкай займаецца брыгада па добраўпарадкаванні з 18 чалавек. Усталяваны кантэйнеры для камфорту тых, хто прыязджае на магілы да Вялікдня і Радаўніцы. Па меры іх запаўнення мы вывозім смецце. Таксама абкошваем тэрыторыю могілак, даглядаем агароджу — рамантуем і падфарбоўваем.

Аля СТОЦІК, дэпутат Глыбоцкага раённага Савета:

— У першую чаргу, я лічу, парадак павінна наводзіць насельніцтва пэўнай мясцовасці... Сельвыканкамы, калі ёсць фінансаванне, займаюцца агароджаннем могілак, але і гэта з дапамогай жыхароў. Мабыць, у горадзе добраўпарадкаваннем больш займаюцца службы ЖКГ, а ў вёсках — гэта задача насельніцтва. Але трэба ўлічваць факт, што вёскі старэюць, таму з-за свайго ўзросту чалавек не заўсёды можа прыбраць магілу блізкага. Родныя прыязджаюць, але ў асноўным на выхадныя. Зараз у нас за могілкамі замацаваны розныя арганізацыі, якія дапамагаюць у вырашэнні пытання добраўпарадкавання.

Уладзімір СЯДЛОЎСКІ, старшыня Мікалаеўскага сельвыканкама Шумлінскага раёна:

— Даглядаць могілкі — гэта наш сумесны з ЖКГ абавязак. Але, на мой погляд, прыбіраць месцы пахавання павінны і родныя. Да нашага сельсавета адносяцца 16 грамадзянскіх пахаванняў. Мы з калектывам прыбіраем іх, дапамагаем ЖКГ — прывозім пясок, забіраем смецце. Раней для прыгажосці на могілках садзілі дрэвы, а зараз яны могуць стаць прычынай праблем, таму іх зразаем. У асноўным узрасце актыўнасць насельніцтва напярэдадні Радаўніцы. Але не ўсе могуць прыехаць і навесці парадак. Старым людзям, якія сталіся ў вёсках, цяжка прыбраць магілу. Але ўзровень адказнасці родных розны ў кожным месцы. Дзесьці больш сумленна падыходзяць да гэтага пытання, дзесьці наадварот. Таму дапамагаем мы, мясцовая ўлада.

Марыя ДАДАЛКА.